

OSAAMISPERUSTEISUUS TYÖPAIKALLA TAPAHTUVAAN OPPIMISEEN

Opas opiskelijalle ja työpaikkaohjaajalle 1.0

Vantaan kaupunki, Sivistystoimi 2016
Julkaisija: Vantaan ammattiopisto Varia
Toimitus: Pirjo Vartiainen
Graafinen suunnittelu ja taitto: Jenna Jalkanen
Kuvat: Vantaan ammattiopisto Varia

SAATE

Arvoisat opiskelijat ja työpaikkaohjaajat

Ammatillinen koulutus on suurten rakenteellisten ja ideologisten muutosten kourissa.

Elokuun alussa 2015 voimaan tulleet säädökset ja määräykset muuttivat koko ammatillista koulutusta. Muutos ravistelee totuttuja koulutuksen järjestämisen toimintatapoja ja -malleja. Opetuksessa ja opiskelussa siirryttiin aikasidonnaisuudesta ja oppiainekeskeisyydestä opiskelija- ja työelämälähtöiseen osaamiskeskeisyyteen. Tavoiteltava ammattitaito määritellään tutkinnon osittain osaamisena ja se osoitetaan ammattiosaamisen näytöillä käytännön työtilanteissa. Samalla opintoviikot muuttuivat osaamispisteiksi.

Osaamisperusteisessa oppimisessä ei ole merkittävää se, kuinka monta tuntia tai viikkoa opiskelija opiskelee vaan se, mitä hän työpaikalla oppii ja osaa tehdä. Kun opetussuunnitelmassa määritellyt oppimistavoitteet on saavutettu, opiskelija siirtyy hankkimaan seuraavassa tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista. Tämä edellyttää uudenlaista ajattelua ja toimintatapaa myös työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen.

Olemme tarkistaneet opetussuunnitelmat, toteutussuunnitelmat ja toimintaohjeet uusien säädösten ja määräysten mukaiseksi. Osaamisperusteisuus konkretisoituu käytännön toiminnaksi kuitenkin vasta sitten, kun niin opiskelijat, opettajat kuin työpaikkaohjaajatkin ovat sisäistäneet osaamisperusteisen oppimisen ideologian ja muuttaneet oman toimintansa sen mukaiseksi.

Teemme muutoksen yhdessä Teidän kanssanne. Suhtautumisenne muutokseen sekä sen toteuttamiseen ovat avainasemassa. Yhdessä saamme enemmän aikaa kuin kukaan meistä erikseen. Tämän oppaan avulla tuemme uusien toimintamallien kehittymistä ja entistä tiiviimmän yhteistyön rakentamista työ- ja elinkeinoelämään.

Pekka Tauriainen
rehtori, KT

SISÄLLYS

Saate

Johdanto

1.	Osaamisperusteisuuden määrittelyä.....	2	6.1.	Työvaltainen opintopolku.....	12
1.1.	Osaamisperusteisuus työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa.....	3	6.2.	Jatko-opintopolku.....	13
2.	Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen.....	4	6.3.	Kansainvälisyyspolku ja Taitajapolku.....	14
3.	Opinnollistaminen.....	5	6.4.	Nopean etenijän polku.....	15
4.	Oppimisen ja osaamisen arviointi.....	6	6.5.	Vaikuttajapolku ja Yrittäjyyspolku.....	16
5.	Osaamisperusteisuus eri osapuolien toiminnassa.....	7	6.6.	Työkykypassi.....	17
5.1.	Osaamisperusteisuus opiskelijan toiminnassa.....	8			
5.2.	Osaamisperusteisuus työpaikkaohjaajan toiminnassa.....	9	Lähteet.....		19
5.3.	Osaamisperusteisuus opettajan toiminnassa.....	10	Liitteet.....		21
6.	Opiskelijan opintopolut.....	11			

JOHDANTO

Tämä opas on tarkoitettu Vantaan ammattiopisto Varian opiskelijoille ja heidän työpaikkaohjaajilleen. Oppaan tarkoituksena on selkiyttää kohderyhmille mitä osaamisperusteisuus tarkoittaa.

Lait ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisten perustutkintojen perusteista uudistuivat 1.8.2015 alkaen. Merkittävä muutos lainsäädännössä on osaamisperusteisuuden vahvistaminen. Osaamisperusteisuudessa on keskeistä työelämän pohjalta tapahtuvan ammatillisen osaamisen hankkiminen, jolloin huomioidaan työelämässä tarvittava osaaminen aiempaa paremmin. Tutkinnon perusteissa ammattitaitovaatimukset ilmaistaan ammattitaitona ja osaamisena, joita työelämässä tarvitaan. Tutkinnon osat on määritelty ja nimetty työelämän toimintakokonaisuuksien ja työprosessien mukaan.

Oppaassa määritellään mitä osaamisperusteisuus tarkoittaa yleensä ja mitä se tarkoittaa työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä. Opas avaa osaamisperusteisuutta opiskelijan, työpaikkaohjaajan ja opettajan näkökulmasta ja toimintana. Asiakirja sisältää osaamisperusteisuutta koskevan säädöspöytäkirjan. Esimerkit oppaassa esitetään Vantaan ammattiopisto Varian tarjoamien opintopolkujen näkökulmasta.

Tämä opas on tuotettu OTTO, Osaamisperusteisuus työpaikalle tapahtuvaan oppimiseen -hankkeessa. Tuotoksesta ovat vastanneet opettajat Elisa Hyytiäinen, Milma Immonen, Ari Jokinen, Marita Leino, Mervi Niittumäki-Mäntylä, Janne Saari ja projektikoordinaattori Pirjo Vartiainen.

1. OSAAMISPERUSTEISUUDEN MÄÄRITTELYÄ

- Tutkinnon perusteissa ammattitaitovaatimukset ilmaistaan ammattitaitona ja osaamisena, joita työelämässä tarvitaan. Tutkinnon osat on määritelty ja nimetty työelämän toimintakokonaisuuksien ja työprosessien mukaan
- Oppimistulokset kuvataan osaamisena; perustaksi oppimiselle ja oppijan arvioinnille. Osaamisen arviointi perustuu työelämän työ- ja toimintaprosesseja vastaavien osaamiskokonaisuuksien arviointiin
- Ammattitaitovaatimukset on määritelty osaamisena. Saavutettu osaaminen arvioidaan käytännön työtehtävissä ammatillisena toimintana
- Osaamisperusteinen toiminta edistää muualla hankitun osaamisen, etenkin epävirallisen ja arkioppimisen, tunnistamista ja tunnustamista osaksi tutkintoa
- Oppijan osaaminen on perusta osaamisen hankkimiselle ja oppijan arvioinnille
- Oppiaine- ja opetusaikakeskeisestä ajattelusta on siirrytty osaamis-keskeisyyteen; mitä oppijan on osattava tutkinnon osan/tutkinnon hankkimisen jälkeen
- Osaamisperusteinen toiminta mahdollistaa aiempaa laajemmin tutkinnon hankkimiselle joustavat ja yksilölliset opintopolut

1.1. OSAAMISPERUSTEISUUS TYÖPAIKALLA TAPAHTUVASSA OPPIMISESSÄ

- Lähtökohtana ovat tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset sekä oppijalla oleva osaaminen ja uuden osaamisen hankkiminen
- Teorian ja käytännön erottelusta on siirrytty työelämän toiminnan perustana oleviin osaamiskokonaisuuksiin. Yhteisiä tutkinnon osia integroidaan työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen
- Ammattitaitovaatimukset on määritelty osaamisena, joka ilmenee ammatillisena toimintana ja saavutettu osaaminen on arvioitavissa käytännön työtilanteissa ja työtoiminnassa
- Joustavien ja yksilöllisten opintopolkujen avulla on mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin
- Oppiaine-, sisältö- ja opetusaikakeskeisyyden sijaan keskitytään siihen, mitä oppijan on osattava tutkinnon osan/tutkinnon hankkimisen jälkeen. Osaamisen arviointi perustuu työelämän työ- ja toimintaprosesseja vastaavien laajojen osaamiskokonaisuuksien arviointiin
- Työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnittelu toteutetaan yhdessä oppijan, työpaikkaohjaajan ja opettajan kanssa

2. OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN

- Oppijalla on oikeus saada tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia vastaava muualla hankittu osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Osaamista voidaan tunnustaa koko tutkinnon osaan tai osittain
- Osaamisen tunnustaminen mahdollistaa joustavimmat opintopolut. Oppijalle suunnitellaan muualla hankitun osaamisen pohjalta henkilökohtaiset tutkinnon osien suorittamistavat ja -ajat. Näin saadaan osaamisen hankkiminen joustavammaksi, vältetään opintojen päällekkäisyyttä ja lyhennetään opiskeluaikaa
- Osaamisen tunnustaminen on jatkuva prosessi; koko opintojen ajan arvioidaan oppijalle kertynyttä osaamista suhteessa tutkinnon perusteisiin ja tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin
- Oppijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) antaa oppijalle mahdollisuuden hankkia osaamista yksilöllisin tavoittein ja menetelmin. HOPS lähtee oppijan tarpeista ja toiveista ja siinä huomioidaan oppijan osaaminen ja osaamisen hankkimisen edellytykset. HOPS tukee oppijan valmistumista, työllistymistä sekä jatko-opiskelua
- Yksilöllinen opintopolku pitää sisällään erilaisia oppimisympäristöjä ja toteutustapoja, joilla osaaminen saavutetaan. Yksilöllisen opintopolun ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) toteutuessa oppija opiskelee hänelle parhaiten soveltuvissa oppimisympäristöissä

3. OPINNOLLISTAMINEN

- Opinnollistamisen lähtökohtana on ajatus siitä, että työtä tekemällä opitaan ja kehitytään. Opiskeluaikainen tai opintoja edeltävä työssäkäynti on oppijalle oppimiskokemus ja tapa hankkia osaamista
- Menettely perustuu koulutuksen ja työn yhdistämiseen; yhdistetään työssä ja oppilaitoksessa tapahtuvaa oppimista. Oppilaitokseen tuodaan osaamista, joka on hankittu työssä arkioppimisena tai työpaikalla järjestetyissä tiimipalaverissa, henkilöstökoulutuksissa, perehdytyksissä ja valmennuksissa
- Opinnollistaminen on opiskelijälähtöistä toimintaa, jossa oppija on aloitteen tekijä ja prosessin eteenpäin viejä. Opiskelijälähtöinen toiminta edellyttää oma-aloitteisuutta, itseohjautuvuutta sekä neuvottelutaitoa ja perustuu oppijan intoon paneutua työhön pintaa syvemmälle ja kykyyn hahmottaa tehty työ kokonaisuuksina ja osaamisina
- Työelämässä tapahtuva oppiminen ja osaaminen tehdään näkyväksi; olennaista on se, että oppija osaa kuvata työtehtäviensä ammattitaitovaatimukset osaamisena
- Menettelyssä arvioidaan, mitä osaamista on saavutettu ja verrataan saavutettua osaamista tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen
- Opinnollistaminen voi olla aiemmin hankitun työkokemuksen näkyväksi tekemistä, opintojen aikana etukäteen suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa tai opintojen aikana hankitun työkokemuksen näkyväksi tekemistä
- Opinnollistaminen vahvistaa opintojen läpäisyä, mahdollistaa osaltaan yksilölliset ja joustavat opintopolut ja nopeuttaa valmistumista

4. OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Oppimisen arviointi

- Oppimisen arvioinnilla tarkoitetaan oppijan osaamisen kehittymisen seuranta ja arviointia opiskelun aikana sekä oppijalle osaamisen kehitymisestä annettavaa palautetta. Oppijan on saatava tietää, mitä hän jo osaa ja mitä osaamista hänen pitäisi vielä hankkia. Oppimista arvioidaan koko opintojen ajan antamalla oppijalle suullista tai kirjallista palautetta osaamisen kehitymisestä
- Oppimisen arvioinnissa käytetään oppijaa motivoivia ja aktiivisia menetelmiä, joiden avulla tuetaan oppijaa tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten ja/tai osaamistavoitteiden saavuttamisessa. Puheeksi ottaminen edistää oppimista ja kehittymistä. Hyvä palautekäytäntö on olennainen osa oppimisen arviointia
- Oppimisen arvioinnissa kehitetään myös oppijan itsearviointitaitoja. Oman osaamisen arviointi vahvistaa oppijan itsetuntemusta

Osaamisen arviointi

- Oppijan osaamisen arviointi on kriteeriperusteista
- Osaamisen arviointi tuottaa tietoa oppijan osaamisesta ja osaamisen tasosta. Oppijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamisensa monipuolisesti ja arvioida itse osaamistaan
- Tutkinnon osassa vaadittavan ammattitaidon oppija osoittaa saavuttaneensa ammattiosaamisen näytöllä, jossa arvioidaan mahdollisimman laajasti ammattitaitovaatimuksissa määritelty osaaminen
- Ammattiosaamisen näytössä arvioitu osaaminen määrittelee tutkinnon osan arvosanan

5. OSAAMISPERUSTEISUUS ERI OSAPUOLIEN TOIMINNASSA

Seuraavassa esitetään eri osapuolien, oppija, työpaikkaohjaaja ja opettaja, osaamisperusteinen toiminta koskien työpaikalla tapahtuvaa oppimista.

5.1. OSAAMISPERUSTEISUUS OPISKELIJAN TOIMINNASSA

- Tarkoittaa oppijan opintojen yksilöllistä ja joustavaa etenemistä
- Perustuu oppijan ja ryhmänohjaajan laatimaan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan (HOPS), henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS) ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnitelmaan (TOPS)
- Mahdollistaa oppijan opintojen sisältöön ja osaamisen hankkimisen toteutukseen vaikuttamisen
- Opitaan, jos niin on suunniteltu, valinnaiset ammatilliset tutkinnon osat ja/tai yhteiset tutkinnon osat työpaikalla
- Siirrytään oppilaitosmuotoisesta koulutuksesta työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja koulutuksen joustavaan yhdistämiseen
- Suunnitellaan oppiminen kolmen osapuolen yhteistyönä: oppija, työpaikkaohjaaja ja opettaja
- Nopeutetaan oppijan työelämävalmiuksien kehittymistä
- Monipuolistetaan oppijan valinnanmahdollisuuksia siten, että oppija voi valita tutkinnon osia muista perustutkinnoista, opintoja muista oppilaitoksista ja/tai erilaisista oppimisympäristöistä, kuten työpaikka ja 3. sektori
- Edellyttää oppijan paneutumista työhön pintaa syvemmälle ja kykyyn hahmottaa tehty työ kokonaisuuksina ja osaamisina
- Mahdollistaa oppijan opintojen aloittamisen, toteuttamisen ja päättämisen yksilöllisesti
- Mahdollistaa käytännönläheisen osaamisen hankkimisen
- Mahdollistaa työpaikalla tapahtuvan oppimisen joustavasti opintojen eri vaiheissa
- Mahdollistaa aiempaa suunnitellumman ja tavoitteellisemman oppimisen
- Mahdollistaa loma-aikoina tehtävän työn sisällyttämisen opintoihin
- Mahdollistaa erilaiset pedagogiset ratkaisut osaamisen hankkimiseen, kuten verkko-opiskelu, projektioppiminen ja työpaikalla tapahtuva oppiminen aiempaa laajemmin
- Motivoi toimintatapana oppijaa ja sitouttaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) mukaiseen etenemiseen
- Mahdollistaa oppijalle nopeamman valmistumisen
- Mahdollistaa oppijan työllistymisen aiempaa monipuolisempiin työtehtäviin

5.2. OSAAMISPERUSTEISUUS TYÖPAIKKAOHJAAJAN TOIMINNASSA

- Osaamisperusteisuus on ohjauksen ja arvioinnin lähtökohta
- Siirtyminen oppilaitosmuotoisesta koulutuksesta työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja koulutuksen joustavaan yhdistämiseen
- Siirtyminen pois aika- ja paikkasidonnaisuudesta
- Toiminnan vastaavuus voimassa oleviin tutkinnon perusteisiin
- Toimintaa ohjaavat tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset ja/tai osaamistavoitteet sekä arvioinnin kohteet ja kriteerit
- Suunnitellaan oppijan oppiminen kolmen osapuolen yhteistyönä: oppija, työpaikkaohjaaja ja opettaja
- Mahdollistetaan opiskelijakeskeisesti oppijan osaamisen kehittymisen vahvistamisen
- Ohjaa oppijan osaamisen tunnistamiseen eri työtehtävissä
- Mahdollistaa oppijan yksilöllisen osaamisen hankkimisen ja osoittamisen
- Tarjoaa oppijalle mahdollisuuden oppia aitoja osaamis- ja toiminta-kokonaisuuksia
- Tukee oppijan oppimisen ja osaamisen arviointia
- Keskiössä toiminnan vastaavuus työelämässä tarvittavaan ammattitaitoon
- Muuttaa toimintaa opiskelija- ja työelämlähtöiseksi osaamis-keskeisyydeksi
- Mahdollistaa oppijan sijoittumisen työelämään opintojen aikana
- Mahdollistaa oppijan sijoittumisen työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen alan sesonkien mukaan
- Mahdollistaa oppijan rekrytoinnin yritykseen
- Tarjoaa mahdollisuuden hankkia ja/tai päivittää työpaikka-ohjaajakoulutus
- Vahvistaa työ- ja elinkeinoelämän ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä

5.3. OSAAMISPERUSTEISUUS OPETTAJAN TOIMINNASSA

- Ohjaa työpaikalla tapahtuvan oppimisen pedagogista prosessia
- Osaamisperusteisuus on opettajan pedagogisen toiminnan lähtökohta
- Opettajan toiminnan muuttuminen oppija- ja työelämälähtöiseksi osaamiskeskeiseksi
- Perustuu oppijan ja ryhmäohjaajan laatimaan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan (HOPS), henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS) ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnitelmaan (TOPS)
- Mahdollistaa oppijan yksilölliset ja joustavat opintopolut
- Toiminnan vastaavuus voimassa oleviin tutkinnon perusteisiin
- Edistää voimassa olevien tutkinnon perusteiden toimeenpanoa
- Toimintaa ohjaavat tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset ja/tai osaamistavoitteet sekä arvioinnin kohteet ja kriteerit
- Siirtyminen oppilaitosmuotoisesta koulutuksesta työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja koulutuksen joustavaan yhdistämiseen
- Suunnitellaan oppiminen kolmen osapuolen yhteistyönä: oppija, työpaikkaohjaaja ja opettaja
- Opettaja määrittelee oppijan ja työpaikkaohjaajan kanssa mitä oppijan pitää osata lähtökohtana ammattiosaamisen näytöissä osoitettavat työtehtävät, tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset sekä arvioinnin kohteet ja kriteerit
- Mahdollistaa opiskelijakeskeisesti oppijan osaamisen kehittymisen vahvistamisen
- Ohjaa oppijan osaamisen tunnistamiseen eri työtehtävissä
- Tarjoaa oppijalle mahdollisuuden oppia aitoja osaamis- ja toimintakokonaisuuksia
- Tukee oppijan oppimisen ja osaamisen arviointia
- Mahdollistaa motivoituneet oppijat
- Mahdollistaa oppijan sijoittumisen työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen alan sesonkien mukaan
- Mahdollistaa oppijan ammattiin oppimisen edistämisen ja työllistymisen parantumisen
- Vahvistaa työ- ja elinkeinoelämän ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä
- Tukee opettajan työelämätaitojen vahvistumista
- Kehittää koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta

6. OPISKELIJAN OPINTOPOLUT

Vantaan ammattiopisto Variassa oppija voi tehdä yksilöllisiä valintoja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) mukaan ja edetä opinnoissaan jollakin Varian opintopoluista seuraavasti:

- *Työvaltainen polku*
- *Jatko-opintopolku*
- *Kansainvälisyyspolku*
- *Yrittäjyyspolku*
- *Nopean etenijän polku*
- *Taitajapolku*
- *Vaikuttajapolku*
- *Työkykypassi*

6.1. TYÖVALTAINEN OPINTOPOLKU

- Osaamista hankitaan ammatillisiin opintoihin enemmän kuin 30 osaamispistettä (osp) työpaikalla tapahtuvana oppimisena
- Yhteisiä tutkinnon osia integroidaan työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen
- Työvaltaisella opintopolulla oppija voi hankkia osaamista useampaan tutkinnon osaan samanaikaisesti

Esimerkki 1. Ensimmäisen vuoden työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen on sisällytetty ammatillisen tutkinnon osan lisäksi myös yhteisiä tutkinnon osia, kuten matematiikkaa ja äidinkieltä. Toisen vuoden työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen on myös sisällytetty yhteisiä tutkinnon osia sekä työpaikkaohjaajakoulutus ja oppija on työstänyt samalla työkykyassia. Kolmannen vuoden aikana oppija on hankkinut osaamista sekä ammatilliseen pakolliseen - että valinnaiseen tutkinnon osaan samanaikaisesti työpaikalla tapahtuvana oppimisena.

Esimerkki 2. Oppijalle on opinnollistettu viikonloppu- ja kesätyötä. Niiltä osin, kun tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset eivät ole toteutuneet, oppija hankki osaamista lisää oppilaitoksessa. Ammattiosaamisen näyttö annettiin myöhemmin samassa työpaikassa. Toiselle oppijalle suunniteltiin etukäteen yhdessä työnantajan kanssa menettely oppijan kesätyön opinnollistamisesta valinnaisen ammatillisen tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaan.

Esimerkki 3. Oppija on hankkinut osaamista valinnaiseen ammatilliseen tutkinnon osaan työelämässä koko lukuvuoden ajan projektinomaisesti. Opettaja, oppija ja työnantaja ovat etukäteen sopineet osaamisen hankkimisen menettelytavoista ja osaamisen tavoitteista. Tästä menettelytavasta hyötyivät sekä oppija että työnantaja. Oppija sai työskennellä todellisissa työtilanteissa ja työnantaja sai oppijan silloin, kun työtä oli tarjolla.

6.2. JATKO-OPINTOPOLKU

- Oppija haluaa jatkaa opintoja ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa, jolloin hän voi valita lukio-opintoja tai kaksoistutkinnon suorittamisen etälukiassa tai Vantaan ammattiopisto Varian tarjoamia jatko-opintoja tukevia valinnaisia opintoja jatko-opintoalan tarpeiden mukaan sekä niiden lisäksi
- jatko-opintoihin aikovan äidinkieli
- jatko-opintoihin valmentava matematiikka
- jatko-opintoihin valmentava fysiikka ja kemia
- jatko-opintoihin valmentava englanti tai
- osaamisalan tietotekniikka

Esimerkki

Oppija aloitti kaksoistutkinnon opinnot toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja etälukiassa tavoitteenaan hankkia osaaminen ammatilliseen perustutkintoon ja valmistua ylioppilaaksi. Henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan (HOPS) kirjattiin, että oppija hankkii osaamista nopeutetusti vajaiden opiskelupäivien ja lukujärjestykseen lukio-opintojen takia muodostuvien ”hyppytuntien” aikana sekä osallistumalla mm. työpaikkaohjaajakoulutukseen. Tämän lisäksi hän hankki osaamista laajennettujen työpaikalla tapahtuvien oppimiskasojen aikana ensimmäisen -ja toisen opiskeluvuoden kevätlukukaudella.

Toisen opiskeluvuoden kevätlukukaudella henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa (HOPS) päivitettiin ja tavoitteeksi asetettiin valmistuminen ammatillisesta perustutkinnosta joulukuussa, jolloin kevät voitaisiin rauhoittaa ylioppilaskirjoituksiin sekä jatko-opintojen pääsykokeisiin valmistautumiseen. Suunnitelma toteutui opinnollistettaessa kesälomalla työelämässä hankittu osaaminen, joka tunnistettiin ja tunnustettiin osaksi opintoja.

6.3. KANSAINVÄLISYYSPOJKU JA TAITAJAPOJKU

- Oppija painottaa kansainvälistä osaamistaan tai erikoistuu kansainvälisyyteen
- Oppija kartuttaa tietojaan ja taitojaan valitsemalla esimerkiksi seuraavia opintoja: kulttuurien tuntemus 3 osaamispistettä (osp), vieraat kielet 3 osaamispistettä (osp), kansainvälinen työelämä 1 osaamispiste (osp) sekä työssäoppiminen Suomessa toimivassa kansainvälisessä yrityksessä tai työssäoppiminen ulkomailla
- Taitajapolulla oppijalla on korkeat ammatilliset tavoitteet ja hän voi yksilöllisesti laajentaa tutkintoa yli 180 osaamispisteen (osp). Oppija voi sisällyttää opintoihin Huippuosaajana toimiminen ja ammattitaitoa syventävän ja laajentavan ammatillisen tutkinnon osan. Oppijalla on mahdollisuus osallistua taitajakisoihin

Esimerkki

Oppija on osallistunut taitajavalmennukseen ja syventänyt omaa osaamistaan. Opintoihin on sisällytetty englannin, ruotsin, ranskan, venäjän ja espanjan kielen opintoja. Oppijan viimeisen vuoden opintoihin on sisällytetty työpaikalla tapahtuvaa oppimista ulkomailla.

6.4. NOPEAN ETENIJÄN POLKU

- Nopean etenijän polulla valmistuu ammattiin nopeammin. Oppija voi hankkia osaamista työkokemuksella loma- ja vapaa-aikoina, valita yhteisten tutkinnon osien opiskelua verkko-opintoina sekä opiskella projektinomaisesti useampaa tutkinnon osaa samanaikaisesti. Oppijalle on myös mahdollisesti tunnistettu muualla hankittua osaamista

Esimerkki

Oppija saavutti työpaikalla oppien pakollisen ammatillisen tutkinnon osan tavoitteet nopeutetussa tahdissa, joka mahdollisti seuraavan tutkinnon osan aloittamisen saman työssäoppimisjakson aikana. Tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa oli päällekkäisyyttä. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen lopuksi oppija keskittyi erityisesti niihin ammattitaitovaatimuksiin, joiden osaamistavoitteita ei ollut vielä saavuttanut.

Näistä opinnoista saatu ajansäästö mahdollisti sen, että oppija pystyi saman lukuvuoden aikana hankkimaan osaamista yhteen ylimääräiseen valinnaiseen ammatilliseen tutkinnon osaan. Työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen oli integroitu yhteisiä tutkinnon osia. Oppijan kesätöistä tunnustettiin ja tunnustettiin osa pakollista ammatillista tutkinnon osaa. Kesätöiden opinnollistaminen nopeutti valmistumista.

6.5. VAIKUTTAJAPOLKU JA YRITTÄJYYSPOLKU

- Vaikuttajapolulla oleva oppija on kiinnostunut yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Hän voi osallistua Vantaan ammattiopisto Varian tutor-, opiskelijakunta- tai kestävän kehityksen toimintaan ja niihin valmentaviin opintoihin. Kaikki opinnot ovat 10 osaamispisteen (osp) kokonaisuuksia

Kokonaisuudet sisältävät seuraavat opinnot

- Tutortoiminta 10 osp: Markkinointi 1 osp, Työelämätaidot 1-2 osp, Kulttuurien tuntemus 1-3 osp ja Tutor -toimintaan osallistuminen 5 osp
 - Opiskelijakuntatoiminta 10 osp: Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja päätöksenteko 1-2 osp, Osallistu ja vaikuta 1-3 osp, Kulttuurien tuntemus 1-3 osp ja Opiskelijakuntatoimintaan osallistuminen 5 osp
 - Kestävän kehityksen toiminta 10 osp: Yhteiskuntataidot 1-3 osp, Ympäristöosaaminen 1-3 osp ja Kestävän kehityksen toimintaan osallistuminen 5 osp.
- Yrittäjyysspolulla oppija haluaa toimia yrittäjänä tai toimia yrittäjämäisesti. Hän voi hankkia osaamista tutkinnon osista, jotka tukevat yrittäjäksi kasvamista. Näitä ovat esimerkiksi Yritystoiminnan suunnittelu 15 osaamispistettä (osp) ja/tai Yrityksessä toimiminen 15 osaamispistettä (osp) ja Nuori yrittäjä –toiminta 5 osaamispistettä (osp)

Esimerkki

Oppija on yrittäjäperheestä. Hän on hankkinut osaamista työpaikalla oppien yksityisten työntajien palveluksessa, koska on kiinnostunut näkemään kuinka asiat tehdään muualla. Oppija hankki osaamista projektioppimisenä vuoden ajan. Tästä menettelystä hyötyivät sekä oppija että työnantaja. Oppija sai työskennellä todellisissa työtilanteissa ja työnantaja sai oppijan silloin, kun työtä oli tarjolla. Yrittäjämäistä ajattelua kuvasi se, että oppija valitsi opintoja toisesta ammatillisesta perustutkinnosta laajentaen näin osaamistaan ja työllistymismahdollisuuksiaan. Oppija valitsi aiempien tutkinnon perusteiden yhteisten tutkinnon osien valinnaisista opinnoista yrittäjyyttä tukevia opintoja. Oppija toimi myös Vaikuttajapolulla. Hän oli erityisen kiinnostunut oppilaskuntatoiminnasta, jonka koki harrastukseksi. Oppilaskuntatoiminta opinnollistettiin osaksi työkykypassia. Oppija kuvasi Työkykypassin Harrastuneisuus ja yhteistyötaidot -osiossa Vantaan ammattiopisto Varian Tennistien toimintayksikön hyvinvointi- ja kestävän kehityksen toiminnan suunnittelua ja toteuttamista. Ammattiosaajan työkykypassin Terveysosaamisen -osiossa hän kirjoitti raportin EkoTeko -kilpailuun osallistumisesta. Ammatin työkykyvalmiudet -osiossa hän pohti toimimistaan oppilaskuntahallituksessa tutustumalla oppilaskuntahallituksen pöytäkirjoihin ja käyden opettajan kanssa keskustellen läpi tapahtumia, joihin oli osallistunut. Työkykypassin hankkiminen mahdollisti oppijan kiinnostuksen kohteiden näkyväksi tekemisen ja niiden opinnollistamisen.

6.6. TYÖKYKYPASSI

- Oppija voi hankkia osaamista Ammattiosaajan työkykypassiin, kun on kiinnostunut edistämään omaa toimintakykyään, terveyttään ja hyvinvointiaan
- Opintojen laajuus on 9 osaamispistettä (osp) jakautuen seuraavasti: Toiminta- ja työkykyä edistävä liikunta 2 osp, Terveysosaaminen 2 osp, Ammatin työkykyvalmiudet 2 osp, Harrastuneisuus ja yhteistyötaidot 1 osp ja Työkykyvalmiuksien vahvistaminen 2 osp

Esimerkkejä: Toiminta- ja työkykyä edistävä liikunta

Osion pohjalla on työkyvyn ylläpitämisestä ja liikunnasta tehty raportti siitä, miten liikunta on edesauttanut työssäjaksamista. Lisäksi oppijat täydensivät osiota tehden jonkin seuraavista: oppija teki liikuntasuunnitelman opiskelijaryhmälle, jossa on huomioitu liikunnan merkitys työssä jaksamiselle ja osallistui itse suunnitelman toteuttamiseen käytännössä. Vaihtoehtoisesti oppijalla oli todistus säännöllisestä liikuntaharrastuksesta seurasta tai valmentajalta tai raportti salilla käymisestä ja oman ohjelman kuvaaminen näkökulmana oma jaksaminen.

Esimerkkejä: Terveysosaaminen

Osion pohjalla raportti ensimmäisen vuoden Terveystiedosta. Oppija pohti opintojen sisältöä oman fyysisen ja psyykkisen jaksamisensa näkökulmasta. Lisäksi oppijat täydensivät osiota tehden raportin jostain seuraavista; tutustui koontiin Kouluterveyskyselystä ja pohti tuloksia suhteessa omiin ajatuksiinsa, tutustui Mielen hyvinvointi -materiaaliin, teki työssäoppimispaikassa haastattelun vuorovaikutustaidoista, teki työssäoppimispaikassa haastattelun työturvallisuuteen ja ergonomiaan liittyvistä kysymyksistä tai oppija koki terveystiedon laajempaan kokonaisuuteen ja otti kantaa työssäoppimispaikkansa ympäristöasioiden hoitoon.

6.6. TYÖKYKYPASSI

Esimerkkejä: Ammatin työkykyvalmiudet

Oppijat tekivät jotain seuraavista

- Liitti ammatin työkykyvalmiuksiin erilaiset passit: hygieniapassi, anniskelupassi, ensiapukortti, Mestariomyyjäkoulutus, ATK -ajokortti ja erilaiset koulun ulkopuolella tehdyt asiakaspalvelukurssit sekä pohti mitä etuja erilaiset passit antavat työmarkkinoille siirryttäessä
- Kirjoitti turvallisuusraportin, jossa pohti syvemmin paloturvallisuutta ja uhkatilanteiden ennaltaehkäisyä henkilökunnan turvallisuutta uhkaavana tekijänä tai kirjoitti työturvallisuusraportin, jossa pohti syvemmin työtilan suunnittelua, nostotyön riskien poistamista ja vähentämistä sekä työyhteisön ilmapiiriä
- Valitsi Psykologian opinnot ja kuvasi raportissaan miten ao. opinnot lisäävät ymmärrystä henkisestä jaksamisesta työelämässä

Esimerkkejä: Harrastuneisuus- ja yhteistyötaidot

- Osion pohjalla Taide- ja kulttuuri opinnot, jotka koostuivat erilaisista kulttuuritapahtumissa vierailuista. Oppija kirjoitti raportin, jossa hän kuvasi miten kulttuuriharrastukset ovat auttaneet häntä arjen jaksamisessa. Lisäksi oppijat tekivät jotain seuraavista; osallistuminen pääkaupunkiseudun Dogsitter -kurssille, jolloin oppija kuvasi raportissaan miten harrastus on hänen tapansa liikkua ja saada hyvää mieltä. Omaehtoisten taide- ja kulttuuriharrastusten kuvaaminen ja pohtiminen miten harrastus tuo lisävoimia työelämään

Esimerkkejä: Työkykyvalmiuksien vahvistaminen

Oppijat tekivät jotain seuraavista

- Tutustui Vantaan ammattiopisto Varian kriisuunnitelmaan ja kirjoitti raportin valitsemistaan aihealueista. Lisäksi oppija pohti oliko omassa työssäoppimispaikassa varauduttu tämältyypisiin tilanteisiin
- Tutustui Helsingin seudun kauppakamarin tiedotteeseen, jossa käsiteltiin tulevaisuuden työntekijän ominaisuuksia. Tiedotteen pohjalta oppija kirjoitti aihealueesta raportin, jossa pohti oliko hänellä tulevaisuuden työntekijän ominaisuuksia
- Osallistui Vantaan ammattiopisto Variassa järjestettävään Rekrymessut –tapahtumaan, jossa loi kontakteja työelämään ja kirjoitti tapahtumasta raportin. Tapahtuma paransi työssäoppimispaikan hankkimista ja työllistymistä
- Osallistui Vantaan ammattiopisto Varian Hyvinvointi -viikkoon ja kirjoitti raportin siitä, miten tietoisuus erilaisista auttajatahoista lisää omaa jaksamista työelämässä. Oppija perehtyi oppisopimusopiskeluun ja osallistui oppisopimusinfoon ja kirjoitti näistä raportin

LÄHTEET

- Arvioinnin opas, Ammatillinen peruskoulutus, Näyttötutkinnot, Oppaat ja käsikirjat 2015:2, Opetushallitus
- Duunista opintopisteiksi, Opas työn opinnollistamisesta, 2013, Osataan! – Osaamisen arviointi työssä työpaikkojen ja ammatti-korkeakoulujen yhteistoimintana –hanke, HAAGA-HELIA Ammatillinen opettajakorkeakoulu
- Frisk, T. (toim.), Työpaikkaohjaaja opiskelijan ohjaajana, Julkaisija Educa-Projektit Oy, 3. painos, Kyriiri Oy, Helsinki 2010
- Heljä Hätönen, Työpaikkaohjaaja opiskelijan arvioijana, Julkaisija Educa-Projektit Oy, 3. painos, Kyriiri Oy, Helsinki 2010
- Lindblom-Yläanne, S. & Nevgi, A. (toim.) 2003. Oppimisenäkemykset antavat perustan opetukselle. Teoksessa. S. Lindblom-Yläanne, S. & A. Nevgi (toim.) Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. Vantaa: WSOY.
- Osaamisen hankkiminen työpaikalla ammatillisessa peruskoulutuksessa, Oppaat ja käsikirjat 2015:8, Opetushallitus
- OSAAMISPERUSTEISUUS TODEKSI – askelmerkkejä koulutuksen järjestäjille, TUTKE 2 –toimeenpanon tukimateriaali, Oppaat ja käsikirjat 2014:8, Opetushallitus
- Rauste-von Wright, M. 1997. Opettaja tienhaarassa: Konstruktivisimia käytännössä. Jyväskylä: Atena.
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä
- Vantaan ammattiopisto Varia, Opetussuunnitelma, Oppilaitoksen yhteinen osa, 2015, Opetuslautakunta 12.10.2015
- Verkkovirta, Ratkaisuja työn opinnollistamiseen, 2015, HAAGA-HELIA Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Unigrafia, Helsinki
- Yhteistyöllä osaamista, Opas työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnitteluun, Opetushallitus

LÄHTEET

- http://www10.edu.fi/ammattipeda/?sivu=tyoaltainen_oppiminen
- <http://www.oppiminenonline.com/wp-content/uploads/2014/09/Osaamisperusteisuus.pdf>
- <https://www.jyu.fi/edu/opiskelu/oppaat/edu-opetussuunnitelmat/EDU-OPS-2014-2017/ilmiolahtoinen-opetussuunnitelma/ilmiolahtoinen-opiskelu>
- <http://ilmiopohjaisuus.wikispaces.com/Ilmi%C3%B6pohjaisuus>
- http://www.oph.fi/download/164770_Lahdenkauppi_Arv_suunnittelun_kokonaisuus_ML_5.2.15.pdf
- <http://slideplayer.biz/slide/5587780/>
- <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/B/84-Osaamisperusteisuuden-alkeet.pdf>
- http://www.oph.fi/download/162816_93_011_2014_muu_maarays_01082015.pdf

LIITTEET

SÄÄDÖSPERUSTA

Lainsäädäntö

- Laki ammattipätevyyden tunnustamisesta 1093/2007
- Laki Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisten tutkintotodistusten tunnustamisesta 1597/1992
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998
- Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 787/2014
- Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta 246/2015
- Laki nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain kumoamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 519/2000
- EU-direktiivin 2005/36/EY Ammattipätevyysdirektiivi

Valtioneuvoston asetukset ja päätökset

- Valtioneuvoston päätös tutkintojen rakenteesta ja yhteisistä opinnoista ammatillisessa peruskoulutuksessa 213/1999 ja sitä koskeva muutos 2001

- Valtioneuvoston asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta 811/1998 ja sitä koskevat muutokset v. 1999-2009
- Valtioneuvoston asetus ammatillisen perustutkinnon muodostumisesta 801/2014
- Valtioneuvoston asetus elinikäisen oppimisen neuvostosta 340/2009

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetukset ja päätökset

- Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta 835/2014
- Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen liitteen muuttamisesta 863/2015

Opetushallituksen määräykset

- Opetushallituksen määräys ammatillisten perustutkintojen perusteista 38-89/011/2014
- Opetushallituksen määräys ammatillisten perustutkintojen perusteiden muuttamisesta 4/011/2015
- Opetushallituksen määräys ammatillisten perustutkintojen perusteiden muuttamisesta 43/011/2015

LIITTEET

KÄSITTEISTÖÄ

Käsitteistöä aiemmasta nykyiseen

- Opiskelija – oppija
- Henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS) - henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS)
- Opintoviikko – osaamispiste
- Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat – yhteiset tutkinnon osat
- Oppiaine – työelämän toimintakokonaisuus
- Koulutusohjelma – osaamisala
- Suorittaa opintoja – hankkii osaamista
- Opettaminen – oppimistilanteiden mahdollistaminen
- Opettajakeskeisyys - opiskelijakeskeisyys
- Opiskelijakeskeisyys – osaamisen kehittyminen
- Opetuskeskeisyys - oppimiskeskeisyys
- Aika- ja paikkasidonnaisuus/poissaolojen korvaaminen – mitä oppijan on osattava tutkinnon osan/tutkinnon hankkimisen jälkeen
- Tutkinnon osat – työelämän toimintakokonaisuudet
- Tutkinnon osan sisältö – osaamiskokonaisuudet: työprosessi, työmenetelmät, työvälineet, perusteena oleva tieto, elinikäisen oppimisen avaintaidot
- Työelämässä tarvittava ammattitaito – opiskelijaa osaa
- Hyväksilukeminen – osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
- Hyväksilukeminen - opinnollistaminen
- Oppimistulokset – arvioitava ammatillinen toiminta käytännön työtilanteissa
- Oppimisen arviointi – oppimisen tuki, ohjaus ja kannustus
- Arvioinnin kohteet - työprosessi, työmenetelmät, työvälineet, perusteena oleva tieto, elinikäisen oppimisen avaintaidot
- Arviointikriteerit – oppijan osaaminen
- Arviointi - itsearviointi, oppimistulosten arviointi ja ammattiosaamisen näytön arvosana
- Osaamisen arviointi - lopputulos

Vantaan ammattiopisto Varia kiittää kehittämistyöhön osallistuneita:

- Fazer Food Services, Päivi Kaakkola, Henkilöstön kehittämisspäälikkö
- Henkel Norden Oy / Schwarzkopf Professional Finland, Jani Lehto, PPS manager
- HOK-Elanto Liiketoiminto Oy, Jumbon ravintolamaailma, Ari Kokkonen, Ravintolanjohtaja
- LAVEM by Muotitalo Tyynelä, Anneli Tyynelä, Yrittäjä
- Ravintolakolmio-ryhmä, Elina Ostela-Pyhälä, Kehitysjohtaja, senior partner
- Uudenmaan Seniorikodit Oy, Hoitokoti Kuninkaanhovi, Kirsi Kumpumäki, Palveluvastaava

